

Wie knabbelt daar aan mijn vetbol?

Nu de zomerhitte weer achter ons ligt en we ons binnenshuis gaan installeren met warme chocolademelk en stampot, zorgen velen van ons er ook voor dat de vogels buiten er warmpjes bijzitten. We hangen vetbollen op, maken pindaslingers en breken de vogelpindakaas weer aan. Huismussen en koolmezen maken daar dankbaar gebruik van en vliegen af en aan; een leuk gezicht vanaf de bank bij de kachel. U helpt de vogels dus graag de winter door... maar welke andere dieren helpt u nog meer? En in hoeverre is bijvoeren, al dan niet jaarrond, goed voor wilde vogels?

Koude koolmezen

Het ligt voor de hand dat het bijvoeren van wilde vogels ervoor zorgt dat hun individuele overlevingskansen in de winter toenemen. Dit is vooral van toepassing tijdens koude perioden met veel sneeuw, wanneer het lastig is voor vogels om 'natuurlijk' voedsel te vinden. Maar ook tijdens mildere winters raakt hun gangbare voedsel in het buitengebied snel op. Bovendien is er in onze steeds verder betegelde stedelijke omgeving tijdens alle seizoenen relatief weinig voedsel te vinden voor vogels. Onderzoek wijst uit dat koolmezen in de stad minder overlevingskansen hebben dan hun soortgenoten in het landelijke gebied. Er is niet alleen minder voedsel in de vorm van insecten beschikbaar, maar het voedsel is ook van relatief lage kwaliteit. Al met al is het ophangen van vetbollen en voersilo's dus niet alleen leuk, maar ook nuttig.

Tekst: Vera de Visser, KAD

Vogelpindakaas is ook een aantrekkelijke snack voor ratten en andere knaagdieren. Foto: Peter van der Linden

Andere route

Er zijn echter ook enkele bedenkingen bij het bijvoeren van vogels, met name jaarrond. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat bij vogelvoerplekken een bron van vogelziektes kan ontstaan die zich snel over een populatie kunnen verspreiden. Verzwakte, zieke vogels leven enige tijd langer wanneer zij bijgevoerd worden. Beschimmelde vogelzaden of mais kunnen aspergillose overbrengen en direct contact tussen vogels of hun uitwerpselen maakt de overdracht van mycoplasmosen en salmonellose mogelijk. Het is dus belangrijk om vogelvoerplaatsen goed schoon te houden, met name tijdens warmere perioden. Daarnaast is een koude koolmees die bijkomt van een zware maaltijd een *sitting duck* voor passerende katten en is er een risico dat vogels in hun zoektocht naar vetbollen tegen ramen aanvliegen. Ook kan bijvoeren de uitbreiding van invasieve exotische soorten, zoals bijvoorbeeld de halsbandparkiet, nog verder ondersteunen en wordt zelfs het migratiegedrag van sommige vogelsoorten beïnvloed: waarom nog naar Spanje vliegen als er hier ook voldoende eten voorhanden is?

Vreemde kostgangers

Vogelmengvoer kan samengesteld zijn uit vele verschillende soorten zaden. De bekendste daarvan zijn gepelde haver, zonnebloempitten, tarwe, hennepzaad, lijnzaad en mais. Vroeger werd ook ambrosiazaad toegevoegd aan vogelvoer. Op deze manier is deze exotische plantensoort in Nederland terechtgekomen. Vetbollen worden vaak samengesteld uit plantaardig vet, maar soms wordt ook dierlijk vet gebruikt. Al met al een aantrekkelijk maal voor niet alleen vogels, maar ook allerlei insecten en knaagdieren die de restjes graag komen opruimen. Wat minder gewenste gasten dus.

Knaagdieren

Zowel de bruine rat, de zwarte rat als de huismuis en eventueel de bosmuis zijn mogelijke bezoekers van onze tuinen. De voornaamste aantrekkende factoren zijn de aanwezigheid van schuilgelegenheid (open schuurtjes, houtstapels, rommel, dichte struiken) en voedsel (notenbomen, bessenstruiken, composthoppen, diervoeder). Tuinen die ingericht zijn als 'vogelvriendelijk' of 'diervriendelijk' voldoen vaak aan deze criteria, al hoeft een dergelijke tuin geen garantie te zijn voor het ontstaat van overlast door ratten en muizen. Ook in volledig betegelde tuinen komen ratten voor. Een bezoek van een enkele rat of muis aan de tuin hoeft niet direct een plaag te betekenen. Het is wel een aanleiding om alert te zijn en de hoeveelheid voedsel en het aantal schuilgelegenheden in de tuin te verminderen, voor zover dit mogelijk en wenselijk is.

Insecten

In theorie kunnen nagenoeg alle voorraadaantastende insecten aangetrokken worden tot vogelvoer. De larven van klanders en rijstmeelkevers bijvoorbeeld, vreten graankorrels leeg en verpoppen zich vervolgens in het lege omhulsel. Onder optimale omstandigheden duurt de ontwikkeling van ei tot volwassen klander één maand, waardoor de aantallen vrij snel kunnen toenemen. Wanneer er erg veel klanders in een zak vogelvoer aanwezig zijn, kan de temperatuur van het voer gaan stijgen door de broei van uitwerpselen en bovendien gaan schimmelen. Het is dus zaak om bij een besmetting met deze insecten vroeg actie te ondernemen en de ontwikkelingsbron te verwijderen. Getande graan- en notenkevers hebben een voorkeur voor granen die al aangetast zijn door andere insecten en kunnen na het voorwerk van de klanders opduiken. Ook diverse soorten motten en voorraad mijten, stofluizen, tapijkeverlarven (bij dierlijk vet in vetbollen) en broodkevers zullen graag een graantje meepikken.

Preventie en maatregelen

Mocht u na bovenstaande informatie toch graag de mezen en mussen in uw tuin voeren, neem dan de volgende maatregelen in

acht. Sla aangebroken vogelvoer binnenshuis op in een goed afgesloten metalen bus of glazen pot en bewaar die op een koele en droge plek. Dit komt de houdbaarheid van het voer ook ten goede. Bovendien wordt een losse zak vogelvoer makkelijk aangeknaagd en bevuild door muizen of ratten. Wanneer u ziet dat het voer is aangetast of wanneer er insecten in aanwezig zijn dan kunnen de insecten, larven en eitjes gedood worden door invriezing van het voer tot -20 graden Celsius gedurende twee weken. Het aangetaste vogelvoer zal dan wel van mindere kwaliteit zijn. Beter nog is het om besmette verpakkingen af te voeren en eventuele achtergebleven restjes voer op te ruimen. Dat geldt met name voor voer dat is vervuild met uitwerpselen van knaagdieren.

Hang vetbollen op aan touwtjes in plaats van rechtstreeks aan een boom of schutting. Zorg er bovendien voor dat ze tenminste anderhalve meter boven de grond hangen en twee meter vanaf een boom, schutting of ander oppervlak. Blijf een oogje in het zeil houden; ratten en muizen kunnen ver en hoog springen, goed kluiteren en erg creatief zijn in manieren om hun voedsel te bereiken. Zoek in geval van overlast ook contact met de burens en tref gezamenlijk maatregelen. Voorkom dat muizen en ratten in huis kunnen komen en zorg daarom voor voldoende bouwkundige wering.

Gebruik voersilo's met een opvangbakje aan de onderzijde. Dit vermindert de hoeveelheid voedsel dat op de grond valt. Maak het opvangbakje wel regelmatig leeg om te voorkomen dat er alsnog voer over

Klanders en andere voorraadaantasters ruimen graag ongevraagd ons vogelvoer op. Foto: Vera de Visser

de rand valt en veeg de gemorste zaadjes op. Zorg ervoor dat het voer zoveel mogelijk opgegeten of opgeruimd is voordat het donker wordt en voer daarom los zaad in kleine hoeveelheden. Let hier vooral op als u vogelvoer rechtstreeks op de grond strooit. Zorg ervoor dat restjes makkelijk op te vegen zijn. Als u van mening bent dat uw vogelvoer slechts bedoeld is voor mezen en niet voor kauwen en eksters, dan zijn er speciale voersilo's verkrijgbaar met een grofmazig rooster aan de buitenzijde waar alleen kleinere vogels doorheen kunnen.

Het bijvoeren van vogels brengt dus niet alleen voordelen met zich mee. Het is logisch dat het creëren van een voedselbron in onze tuinen ervoor zorgt dat ook ongenode gasten daarop afkomen. Het is vervolgens aan ons tolerantieniveau (en dat van omwonenden) in hoeverre we ons handelen hierop aanpassen.

Reactie Vogelbescherming bijvoeren wilde vogels

Bij Vogelbescherming adviseren we altijd om geen grote hoeveelheden te voeren. Overmatig voeren kan ongedierte aantrekken, maar te veel voer kan ook makkelijk bederven en daardoor ziektes verspreiden. Als je voert, doe het dus in kleine hoeveelheden. Strooi ook eens wat voer vlakbij struiken, zo kunnen de schuwere vogelsoorten ook profiteren van het voer én makkelijk wegvluchten. Behalve het strooien van voer en ophangen van vetbollen adviseren we bij Vogelbescherming vooral op het inzetten van een natuurlijke tuin, waar vogels zelf het hele jaar naar voedsel kunnen zoeken. Plant bijvoorbeeld bessenstruiken en een fruitboompje, de vogels zijn er dol op. Denk ook aan bloemen en planten die insecten aantrekken, zoals lavendel en margrietten. Insecten vormen in de lente en zomer een belangrijke voedingsbron.